

Sijhth meatan årrodh dotkemeprosjektesne The NEON Young Norway Study?

ULMIE PROSJEKTINE JÏH MANNASINIE DATNE GIHTJESOVVH

Daate gyhtjelasse dutnjien mejtie sijhth meatan årrodh prosjektesne *The NEON Young Norway Study*. Ulmie prosjektine lea vielie daajroem åadtjodh noeri jïjtsh dååjrehtimmiesoptsesi bijre haalvemen jïh bueriedimmien bijre psykiske ov-healsoste, jïh goerehtidh guktie soptsesh maehtieh åtnasovvedh psykiske vaejviah haalvedh.

Recovery-soptsese (daan mænngan gohtjesovveme haalveme- jïh bueriedimmiesoptsesi) lea persovneles soptsese guktie lea psykiske vaejviejgumie jieleddh jallh bueriedimmiem psykiske vaejvijste dååjredh. Maahta soptsesh årrodh garre boelhki bijre, guktie lea jïjtjemse dan tjïrrh gymhpeme mij geerve orreme, maam jïjtje dååjroe viehkehte, guktie gaarsjele jïh/jallh gukchiebasse båata.

Nöörjen dotkeraerie lea beetnehvierhtieh prosjektese dååjreme, jïh dan lea njieljie barkoepaahkh. Barkoepaahkesne 1, maam gåhtjobe «NEON Young Collection» edtjebe dan gellie haalveme- jïh bueriedimmiesoptsesesh noere almetjijstie sijse tjöönghkedh goh gåarede. Sijhtebe sisvegem soptsesisnie analyseeredh juktie mijjen goerkesem dejstie lissiehtidh jïh dej sjïere væhtijste.

Sijhtebe noerh meatan utnedh gïeh gaskem 16 – 30 jaepieh mah aarebi leah soptsesem bæjhkohtamme mij soptsese guktie lea psykiske vaejviejgumie jieleddh jallh bueriedimmiem psykiske vaejvijste dååjredh, jallh eah leah sijjen soptsesem joe juakeme, men sijhtieh dam meatan åadtjodh prosjektesne.

Dah mah meatan sjïdtieh daennie goerehtimmesne dåårrehtibie golme joekehts kanaali tjïrrh: The NEON Young Norway Studyn gåetiesæjroe jïh preessebievnesh prosjekten bijre, (2) Noerhte universiteeten nedtesæjroeh, Mental Helse Ungdom, Åfjorden tjïelte jïh Snåasen tjïelte (dagke aaj jeatjah tjïelth jïh utnïjesiebrieh mah sijhtieh dotkemeprosjekten bijre bievnedh sijjen nedtesæjrojne) jïh (3) Sosijaale meedijah (Facebook, TikTok, Instagram jnv.)

MIJ SÆJHTA JIEHTEDH DUTNJIEN MEATAN ÅRRODH PROSJEKTESNE?

Datne bööresovvh dov haalveme- jïh bueriedimmiesoptsesem juekedh. Soptsese maahta videjove- jïh guvviehammosne årrodh jallh tjaaleme teeksten tjïrrh. Ihke soptsese edtja meatan sjïdtedh tjuara

NEON Young Collectionen [Inklusjons- og eksklusjonskriterier](#) [Inklusjonve- jñ eksklusjonven](#) [damtsvæhta](#) mietie årrodh.

Sijhtebe doh sijse tjöönghkesovveme soptsesh nuhtjedh vihkeles væhtah jñ möönsterh analyseeredh jñ identifiseeredh.

Sijhtebe daah böevnesh dov böjre tjöönghkedh: nomme, aaltere, tjoele, årromesijjeh (fylhke/tjñelte), tellefovnenommere jñ e-påasteadresse. Datne jñjtje moenh mejtie edtjebe åvtenommem/gåhtjomenommem jñ dov aalterem ektiedidh dov soptsesasse, jallh mejtie edtjebe daejtie böevnesidie skubpedh olles naakenh datnem damtijh bæjhkoehitimmine jñ bievniemisnie prosjektteste.

Jis dov haalveme- jñ bueriedimmiesoptsesem juakah, sijhth nuepiem åadtjodh meatan årrodh digitaale gihtjehtimmesne (20-60 min). Daate lea jñjtjevyljehke faalenasse, gusnie datnem ajve gaskesadta jis saarnoeh datne dam sijhth. Gihtjehtimmesne sijhtebe datnem gihtjedh guktie dov soptsese reakasovvi, jñ man åvteste datne sijhtih dam juekedh. Juktie hoksedh dihte man böjre datne gihtjehtimmesne soptseseth reaktolaakan vaajestamme sjædta, sijhtebe gihtjehtimmiem baantedidh jñ dam mænngan teekstine tjaeledh. Teekstetjaatsegisnie persovneles böevnesh sijhtieh ovnohkens dorjesovvedh (bielelen åvtenomme/gåhtjomenomme jñ aaltere dej luvnie gñeh sijhtieh daate edtja åehpies årrodh).

Dov lea aaj nuepie luhpiedidh bachelorstudeenth Noerhte universiteetesne maehsieh dov haalveme- jñ bueriedimmiesoptsesem nuhtjedh jeatjah soptsesigujmie ektine goh skraejrie daataspielem darjodh. Maahtah aaj luhpiedidh dotkijh maehsieh dov soptsesem jeatjah noere almetjidie vuesiehtidh mah psykiske vaajveminie juktie vuejnedh guktie dihte dejtie baajnehte. Gåabpegh daah leah jñjtjevyljehke faalenassh jñ datne tjoerh jaavoe aktijvelaakan jiehtedh jis sijhth meatan årrodh.

AEVHKIEH Jñ NÅAKEVOETH MAH SÅÅJHTOEH JIJHTIEH

Mijjeh mielebe dov haalveme- jñ bueriedimmiesoptsesem lea iedtijje jñ vihkele bievnedh. Dov soptsesem juekedh maahta daajroem lissiehtidh dan böjre mij vihkele gosse lea noere jñ psykiske vaajva. Soptsese maahta aaj skraejrine årrodh, håhkoem jñ orre perspektijvh vedtedh noeri luvnie mah tjabreminie, jñ geerve almetji luvnie mah sijhtieh dejtie dåarjoehtidh.

Dov soptsesem soptsestidh maahta datnem viehkiehtidh guarkedh mij lea vihkele orreme dutnjien. Men såemies aejkien maahta aaj reaksjovnh dov luvnie vedtedh. Maahta datnem måjhtajehtedh aarebi dååjresi böjre, dååjresh mejtie leah åajaldamme jallh pryöveme åajaldidh. Dan åvteste libie [oversikt](#) [bijjieguvviem](#) tjåanghan böejeme vierhtiej jñ sijjiej böjre gusnie datne maahtah dåarjoem åadtjodh jis geerve sjædta.

Sijhtebe daatah daehtie prosjektteste bæjhkoehetidh joekehtslaakan, goh vitenskapeles tjaalegh, åenehks videjovh, meedijasaarnieh, åehpiedehtemh konferansine jñ lieremematerijelle. Ånnetji jearohke hammoste jñ konteeksteste sitaath, bielieh jallh abpe recovery-soptsesh maehsieh bæjhkoehitamme sjñdtedh. Jis datne dov soptsesem soptseseth jñ dov riectes nommem jñ aalterem nuhtjh, almetjh maehsieh datnem damtijidh bæjhkoehitimmine. Dihte maahta leajhroes årrodh. Guktie væjsehke ussjedidh guktie datne sijhth soptsesem juekedh, dan åvteste detaljh goh dov åvtenomme/gåhtjomenomme, man båeries datne leah, guvvieh datneste, dov gieie jallh svaalhtesh dov bloggese, nedtesæjroeh jnv. maahta aelhkebe darjodh mubpide datnem damtijidh. Juktie heerredidh naakenh datnem damtijieh, maahtah persovneles böevnesh båarhte vaeltedh goh nomme, aaltere jñ sjñere heannadimmieh dov historijeste. Aaj aelhkebe teekstem anonyme darjodh goh njaalmeldh åehpiedehteme jallh videjove, dan åvteste joekoen aelkie dov gielem jñ ååredæjjam damtijidh jis datne dov soptsesem åehpiedahtah gihtjehtimmie-/videjove-/podkast-hamosne. Jis datne leah vuelelen 18 jaepien båeries, maahta væjsehke årrodh dov eejhtegujmie

jallh jeatjah geerve almetjigujmie soptsestidh mejtie leajhtedh åvtelen eajhnadovvh mejtie edtjh meatan årrodh prosjektesne.

Jis mielem jarkelh soptsesen bijre maam datne juakah daelie, maahtah mænngan soptsesem jarkelidh, dam vijriedidh jallh dam prosjektteste giesedh.

DOV REAKTAH

Jijtjevyljehke meatan årrodh prosjektesne. Maahtah saah gæssie biehkiesh bäästede giesedh, birredh jarkelidh jallh biehkiesh lissiehtidh dov haalveme- jih bueriedimmiesoptsesisnie. Ij sijhth naan negatiive konsekvensh dutnjien vedtedh jis datne mænngan ih sijhth meatan årrodh prosjektesne, staeriedimmien bijre birrh jallh sijhth bievnesh skubpedh. Dan guhkiem maahta datnem damtjidh daamaterijellesne, dov lea reakta girredh, vuejnemen bijre birredh, jih staeriedimmien jih skubpemen bijre bievnesh sijstie birredh mejtie dov bijre gietedibie. Dellie sijhth mijjeste govledh eannan akten asken. Sijhtebe datne hijven tjjelkestimmien vedtedh jis mijjeh mielebe ij gääredh datnem damtjidh, jallh reaktah eah maehthieh tjirrehtamme sjidtedh. Maahta luhpiem skubpemen bijre gaertjedidh jis lea bievnesh meatan vaalteme tjirrehtamme analysine, jallh jis materijellem gietedamme jih meatan bæjhkoehthimmie. Jis dov bievnesh leah bielie daataspieleste jallh lieremematerijelleste, maehthebe doh originaale daatah skubpedh jis datne dov jåhkesjimmiem bäästede giesh, men ij spielem jallh materijellem mij joe lea dorjesovveme.

Dov lea reakta Daatavaaksjoemasse laejhtedh guktie mijjeh dov bievnesh gietedibie.

Jis mænngan sijhth datnem prosjektteste giesedh jallh dov leah gyhtjelassh projektese, maahtah prosjekten åvtehke gaskesadtedh. Ållesth bievnesh leah gaskesadtemebievnesh nuelesne.

MIJ BIEVNESHIGUJMIEN DOV BIJRE SJUGNIEHTÅVVA?

Bievnesh mah dov bijre tjaalasuvvieh edtjeh aaj åtnasovvedh goh buerkiestamme prosjekten ulmien nuelesne. Jis sååjhtoe åtnoem vijriedidh dellie dihte maahta ajve sjugniehtovvedh mænngan moenehtse Regijonal komite for medisinske og helsefaglig forskningsetikk (REK) lea dam jåhkesjamme jih /jallh Sakkyndig etisk komité for samiske helseforskning. Soejkesjen mietie prosjekte edtja galhkedh 01.10.2029. Dan mænngan bievnesh vöörhkesuvvieh 5 jaepieh, dokumentasjonnen gaavhtan, 01.10.2034 raajan. Daan vijhtejaepienboelhken mænngan bievnesh anonyme dorjesuvvieh. Daate dorjesåvva viehkine bievnesh skubpedh, jeatjahlaakan tjaeledh jallh kruepieslaakan kategoriseeredh jih ektiedimmietjoevtenjem skubpedh.

Mijjeh persovneles bievnesh tjeakoeslaakan gietedibie jih persovnevaarjelimmienjoelkedassi mietie. Noerhte universiteete diedtem åtna persovnebievnesh åvteste mah prosjektesne gietesuvvieh.

Daate stuerebe dotkemeprosjekte gusnie barkijigujmie laavenjostebe Snåasen jih Åfjorden tjjeltesne, iedtjeladtjesiebrine Mental Helse Ungdom, noere almetjigujmie jijtsh dååjrehtimmie psykiske dåeriesmoerigujmie jih dotkijigujmie NTNU:ste, Nasjonaale jarngje e-healsoedotkemasse, Finnmarksykehuset jih University of Nottingham. Sijhtebe gaertjedidh man gellie almetjh mah sijhtieh bahtsemem åadtjodh dov persovnebievneshidie. Daah almetjh sijhtieh ellies bahtsemem utnedh daamaterijellese persovnebievneshigujmie: prosjekten åvtehke, påastedåaktere jih stipendijaate. Lissine sæjhta såemiesmearan bahtsemem vedtedh barkoepaahkeåvtehkiedie, bachelorstudeentide spiele- jih dååjreseteknologijesne mah edtjeh spielem evtiedidh kodadamme materijellen mietie, prosjektemeanbarkijie mij edtja daatah transkribeeredh jih jarkoestæjja Snåasen tjjelteste, gie edtja hoksedh dotkijedåehkie edtja soptsesh guarkedh mah leah åarjelsaemien gielesne soptsesovveme. Barkoetjåanghkoeh öörnesuvvieh mearan prosjekte juhtiemie gusnie sæjhta haalveme- jih bueriedimmiesoptsesesh vuesiehtidh juktie dej sisvegem analyseeredh, digkiedidh jih toelhkestidh. Sæjhta soptsesidie ajve barkoetjåanghkojne åehpiedtedh jih dah sijhtieh tjeakoes dorjesovvedh.

Dov persovnebievnesh sijhtebe kodine jeatjahtedh maam vöörhkebe jijtse nommelæstosne sierrere jeatjah daatijste aktene jearsoes prosjektesuerkesne sijjesne Tjenester for sensitive data (TSD) maam Oslon universiteete eekie. TSD laaken striengkemes krievenassh åtna gietedimmien jñh vöörhkemen bijre sensitijve dotkemedaatijste. Mijjieh kodam ektiedibie dov soptsesasse, jñh dam darjobe guktie maektebe dam identifiseeredh gosse daerpies. Vuesiehtimmien gaavhtan jis sijhth dov soptsesem bäästede giesedh, mijjieh sijhtebe datnine gaskesadtedh juktie gihtjehtimmien bijre seamadidh, jallh jis sijhth maam akt lissiehtidh jallh bäästede giesedh soptsesisnie maam leah sijse seedteme. Dellie maektebe aelhkieslaakan dov haalveme- jñh bueriedimmiesoptsesem orrestidh.

Dov lea nuepie dov åvtenommem/gåhtjomenommem jñh aalterem nuhtjedh dov soptsesinie. Datne sijhth aaj nuepiem åadtjodh raeriestimmie bætédh akten hæhtadamme nomnese. Bæjhkoehthimmie sijhtebe uvtemes hæhtadamme nommh/kodah nuhtjedh mejtie dotkemedåehkie lea dorjeme juktie heerredidh naakenh maehtieh damtijidh gie meatan. Jis datne leah jeahteme datne sijhth mijjieh edtjebe dov åvtenommem/gåhtjomenommem jallh hæhtadamme nommem nuhtjedh maam datne moeneme, hævvi dam bæjhkoehthimmie jñh jeatjah bievnemebarkosne prosjekteste nuhtjebe.

Galhkuven mænngan prosjekteste daatamaterijelle mij sijse tjöönghkesovveme vöörhkesåvva Noerhte universiteetesne. Dellie ajve prosjekten åvtehke sæjhta baahtsemem utnedh daatamaterijellese persovnebievnesigujmie.

ORRE ULMIEH

Maahta sjyötehke sjidtedh datnem ikth vielie gaskesadtedh orre dotkemeprosjekti sjjekenisnie. Sijhtebe dej veajkoej dutnjien orre bievnesh seedtedh dan bijre, åvtelen prosjekte orreje.

Vuesiehtimmien gaavhtan gaavnoej gaavhtan prosjektesne maahta sjyötehke sjidtedh dov persovnebievnesh (recovery-soptsesem) nuhtjedh aktene digitaale healsoeintervensjovnesne. Jis sjyötehke sjædta dov recovery-soptsesem bæjhkoehthidh dagkeres intervensjovnesne, sæjhta datnem gaskesadtedh mænngan juktie gihtjedh mejtie datne jååhkesjimmiem vadtah disse. Vihkele tjiertestidh mijjieh tjoerebe orre jååhkesjimmiem datneste utnedh åvtelen maektebe dagkeres bæjhkoehthimmiem darjodh.

JÅÅHKESJIMMIEH

Mijjieh bievnesh gietedibie sjejhme almetji iedtjen mietie, jñh ulmide mah leah viedteldihkie vitenskapeles dotkemasse. Juktie meatannænnoestimmiem prosjektesne hoksedh mijjieh læjhkan birrebe mejtie jååhkesjimmiem vadtah meatan årrodh.

Noerhte universiteete, prosjekten åvtehkinie Kristin Berre Ørjasæter lea tjåadtjoehtæjja persovnevaarjelimmiem åvteste prosjektesne. Stillemen mietie Noerhte universiteeteste persovnevaarjelimmiédienesjh sijjesne Sikt – Kunnskapssektorenes tjenesteleverandør, leah vuarjasjamme gietedimmie persovnebievnesijstie daennie prosjektesne lea persovnevaarjelimmiemjoelkedassi mietie (referaansenommere: 545210).

Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk lea dotkemeetihkeles vuarjasjimmiem dorjeme jñh prosjektem jååhkesjamme (referaansenommere 664616).

Saemien healsoedotkeme lea dotkemeetihkeles vuarjasjimmiem jñh saemien kollektijve jååhkesjimmiem vadteme dotkemeprosjektem tjirrehtidh (referaansenommere 1119960).

GASKESADTEMEBÏEVNESH

Jis dov lea gyhtjelassh prosjektese, ov-vaajteles heannadimmieh d   jrh, jallh s  jth j  tjemdh prosjektete giesedh, gaskesadth:

Kristin Berre   rjas  ter, prosjekten   vtehke The NEON Young Norway Study. Tellefovne: 742 12337
jallh e-p  aste: kristin.b.orjasater@nord.no

Mijjen persovnevaarjelimmietjirkije: Toril Kringen, persovnevaarjelimmietjirkije Noerhte universiteetesne, tellefovne: 74 02 27 50. E-p  aste: toril.i.kringen@nord.no

Jis dov Leah gyhtjelassh Sikten vuarjasjimmien b  jre prosjektete, maahth gaskesadtedh e-p  astesne: personverntjenester@sikt.no, jallh tellefovnesne: 73 98 40 40.

J  jnjh heelsegh

Kristin Berre   rjas  ter
Prosjekten   vtehke

Anna Leiler
P  asted  aktere

Kristin   ksendal B  rresen
Ph.d. stipendijaate

